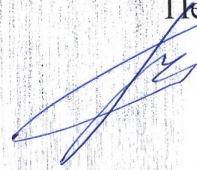

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра юридичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Перший проректор НАВС
полковник поліції
Станіслав ГУСАРЄВ**

_____. _____. 2020

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ**

Статус дисципліни	обов'язкова
Рівень вищої освіти	(перший (бакалаврський),
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 «Психологія»
Освітня програма	
Форми здобуття вищої освіти	денна, заочна
Мова навчання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

Київ – 2020

Розробник(и):

Романенко Оксана Вікторівна, професор кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ, доктор психологічних наук,
професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри

протокол від _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри **Олена КУДЕРМІНА**

Схвалено науково-методичною радою НАВС

Протокол від _____ 20__ року № _____

Голова науково-методичної ради **Станіслав ГУСАРЕВ**

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри від _____ 202__ протокол науково-методичної ради від
№ _____ 202__ № _____

Завідувач кафедри

Голова НМР

Олена КУДЕРМІНА

Станіслав ГУСАРЕВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри від _____ 202__ протокол науково-методичної ради від
№ _____ 202__ № _____

Завідувач кафедри

Голова НМР

Олена КУДЕРМІНА

Станіслав ГУСАРЕВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри від _____ 202__ протокол науково-методичної ради від
№ _____ 202__ № _____

Завідувач кафедри

Голова НМР

Олена КУДЕРМІНА

Станіслав ГУСАРЕВ

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Програму вивчення навчальної дисципліни «Диференційна психологія» розроблено для студентів 2 курсу за спеціальністю «Психологія» відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності «Психологія» (053) для денної форми навчання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності виникнення і прояву індивідуальних, групових та типологічних відмінностей у психіці людини.

Пререквізити: «Загальна психологія», «Психофізіологія», «Соціальна психологія».

Постреквізити: «Експериментальна психологія», «Психодіагностика».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Диференційна психологія як наука.
2. Методи диференційної психології.
3. Джерела індивідуальних відмінностей. Особистість, індивід, індивідуальність.
4. Властивості нервової системи як природна основа індивідуальних відмінностей
5. Здібності та обдарованість
6. Гендерні відмінності у диференційній психології

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання дисципліни є формування у студентів системи знань щодо механізмів становлення та розвитку індивідуальності як цілісного феномену, що існує в полі взаємодії біологічно-спадкових і соціально-набутих чинників активності суб'єкта.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є такі:

- ознайомлення студентів із методологічними й теоретичними засадами диференційної психології, історичними передумовами її виникнення;

- ознайомлення студентів із критеріями норми та чинниками, що обумовлюють наявність індивідуальних відмінностей;

- формування у студентів навичок диференційно-психологічного аналізу;

- формування у студентів навичок застосування методів дослідження індивідуально-психологічних відмінностей як цілісної системи властивостей особистості ;

- формування у студентів уміння застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності у практиці психологічної роботи.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- методологічні й теоретичні засади диференційної психології;
- критерії норми та чинники, що обумовлюють наявність індивідуальних відмінностей;
- історію становлення та розвитку диференційної психології;
- загальні принципи диференційно-психологічного аналізу;
- соціально-біологічні детермінанти особистісних відмінностей;
- психодинамічні характеристики в структурі індивідуальності;
- статеві та вікові відмінності.

уміти:

- застосовувати методи дослідження індивідуально-психологічних відмінностей як цілісної системи властивостей особистості;
- встановлювати закономірності розподілу індивідуально-психологічних відмінностей;
- діагностувати відмінності психодинамічних (темпераментальних і характерологічних) характеристик в структурі індивідуальності;
- підбирати засоби впливу на особистість залежно від індивідуальних особливостей;
- застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності у практиці психологічної роботи.

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, і програмних результатів навчання

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики
- СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмні результати навчання

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження
- ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки
- ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин/ 5 кредитів ECTS.

2. Структура навчальної дисципліни

Тема 1. Диференційна психологія як наука

Диференційна психологія як психологічна дисципліна.
Індивідуальні, внутрішньовидові та міжвидові відмінності. Варіативність психічних проявів людини.

Взаємозв'язки диференційної психології з іншими галузями психологічного знання. Предмет та завдання диференційної психології. Основні поняття диференційної психології.

Історія та етапи розвитку диференційної психології. Проблеми індивідуальних відмінностей у працях Платона, Аристотеля, Гіппократа. Психогностика, фізіономіка, френологія графологія. Розвиток позитивістської психології. Номотетичний та ідіографічний підходи в диференційній психології. Гуманітарна парадигма. «Закон нормального розподілу» та його значення для розвитку диференційної психології.

Тема 2. Методи диференційної психології.

Принципи і методи диференційної психології. Формальний підхід у диференційній психології.

Методи диференційної психології. Загальнонаукові методи. Психогенетичні методи. Історичні методи. Суто психологічні (психодіагностичні) методи.

Поняття норми в диференційній психології. Норма як статистичне поняття. Обумовленість норми соціальними стереотипами. Норма та психічне здоров'я.

Тема 3. Джерела індивідуальних відмінностей. Особистість, індивід, індивідуальність.

Взаємодія середовища і спадковості. Біологічна і соціальна спадковість.

Биогенетичні теорії. Генетичні та вроджені задатки. Соціогенетичні теорії. Двохфакторні теорії. Вчення про вищі психічні функції (культурно-історичний підхід) Л. С. Виготського. Психогенетика: можливості генетичного контролю психологічних ознак.

Соціоетологія як наука про біологічні основи соціальної поведінки. Основні ознаки середовища. Екологічне середовище, його складові та виміри.

Ортогенетична концепція Х. Вернера. Моделі взаємодії суб'єкта і середовища Дж. Вулвілла.

Поняття «індивід», «особистість», «індивідуальність». Індивід та його ознаки. Соціальний індивід. Особистість та її властивості. Структура індивідуальності (Б. Г. Ананьєв, В. С. Мерлін, Е. О. Голубєва). Поняття інтегральної індивідуальності.

Диференційна психофізіологія як наукова база психології індивідуальних відмінностей.

Тема 4. Властивості нервової системи як природна основа індивідуальних розбіжностей

Структура та класифікація властивостей нервової системи.

Властивості нервової системи (за І. П. Павловим, В. Д. Небиліциним). Парціальні та загальні властивості нервової системи (Б. М. Теплов). Сила

нервової системи як витривалість. Рухливість – інертність, лабільність нервових процесів. Баланс нервових процесів.

Темперамент як властивість індивідуальності. Теорії темпераменту: гуморальні, конституціональні, психологічні. Психосоматичні типи Е. Кречмера, В. Шелдона. Основні параметри темпераменту (В. С. Мерлін). Структура темпераменту в теорії В. М. Русалова.

Співвідношення темпераменту та характеру.

Характер та його місце в структурі індивідуальності. Воля як системотвірний компонент характеру. Структура характеру. «Я-концепція», «Я-образ», самооцінка. Саморегуляція та її рівні.

Акцентуації характеру та їх розвиток. Види акцентуацій (К. Леонгард, О. Є. Личко). Основні чинники розвитку акцентуацій.

Тема 5. Здібності та обдарованість

Здібності в структурі індивідуальності. Основні підходи до вивчення здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Характеристики здібностей та критерії їх класифікації. Структура здібностей. Рівні прояву здібностей. Ізоморфізм здібностей і діяльності.

Задатки як психофізіологічна основа здібностей.

Загальна і спеціальна обдарованість. Типи обдарованості. Інтелектуальні здібності та їх типи: конвергентні, комбінаторні, дивергентні. Креативність та її критерії. Талант. Мудрість як форма інтелектуальної зрілості. Геніальність.

Джерела варіативності інтелекту. Феноменологія інтелекту. Соціальні чинники розвитку інтелекту дитини.

Характер та його місце в структурі індивідуальності. Воля як системотвірний компонент характеру. Структура характеру. «Я-концепція», «Я-образ», самооцінка. Саморегуляція та її рівні.

Акцентуації характеру та їх розвиток. Види акцентуацій (К. Леонгард, О. Є. Личко). Основні чинники розвитку акцентуацій.

Тема 6. Гендерні відмінності у диференційній психології

Стать у структурі індивідуальності. Біологічна стать і психологічна, їх взаємозв'язок. Статеворольова соціалізація.

Теорії розвитку статевої ідентичності. волюційна теорія статевого диморфізму В.А. Геодакяна. Етологія статі. Нейроандроенетична теорія Л. Елліса.

Статеві відмінності в психологічних якостях. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність 053 «Психологія»	Семестр	
Розділів - 1			
Загальна кількість годин – 150		4-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Ступінь вищої освіти: бакалавр	20 год.	
		Семінарські	
		40 год.	
		Практичні	
		40 год.	
		Самостійна робота	
		50 год.	
		Вид контролю: залік	

3. Тематичний план

№ з/п	Назви тем	Всього годин	в т.ч. аудиторних			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні заняття	
1.	Диференційна психологія як наука	12	2	4	-	6
2.	Методи диференційної психології	16	2	4	4	6
3.	Джерела індивідуальних відмінностей. Особистість, індивід, індивідуальність.	36	4	10	14	8
4.	Властивості нервової системи як природна основа індивідуальних відмінностей	30	4	8	8	10
5.	Здібності та обдарованість	30	4	8	8	10
6.	Гендерні відмінності у	26	4	6	6	10

	диференційній психології					
	Форма підсумкового контролю – Екзамен					
	Всього по дисципліні:	150	20	40	40	50

4. Плани семінарських та практичних занять

*Денна форма здобуття вищої освіти
За кошти фізичних осіб*

Тема 1. Диференційна психологія як наука

Семінарське заняття – 2 год.

1. Диференційна психологія як психологічна дисципліна.
2. Індивідуальні, внутрішньовидові та міжвидові відмінності.
3. Варіативність психічних проявів людини.
4. Взаємозв'язки диференційної психології з іншими галузями психологічного знання.
5. Предмет та завдання диференційної психології.

Семінарське заняття – 2 год

1. Основні поняття диференційної психології.
2. Історія та етапи розвитку диференційної психології.
3. Проблеми індивідуальних відмінностей у працях Платона, Аристотеля, Гіппократа.
4. Психогностика, фізіономіка, френологія, графологія.
5. Розвиток позитивістської психології.
6. Номотетичний та ідіографічний підходи в диференційній психології.

Тема 2. Методи диференційної психології

Семінарське заняття – 2 год.

1. Принципи диференційної психології.
2. Поняття парадигми в диференційній психології
3. Формальний підхід у диференційній психології.
4. Загальнонаукові методи.
5. Методи теоретичного аналізу.

Семінарське заняття – 2 год.

1. Психогенетичні методи.
2. Історичні методи.
3. Психодіагностичні методи.
4. Поняття норми в диференційній психології.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: Визначити критерії та здійснити порівняльний аналіз природничо-наукової та гуманітарної парадигми в контексті розвитку

диференційної психології.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: Розробити генограму власної сім'ї в межах трьох поколінь. Разом із відносинами спорідненості визначити відносини психологічної близькості (тісні – віддалені), конфліктності, сімейні сценарні установки. На основі генограми уточнити психологічні контексти та соціальну спадкоємність власного життя.

Тема 3. Джерела індивідуальних відмінностей. Особистість, індивід, індивідуальність.

Семинарське заняття – 2 год

1. Взаємодія середовища і спадковості.
2. Біологічна і соціальна спадковість.
3. Біогенетичні теорії.

Семинарське заняття – 2 год

1. Генетичні та вроджені задатки.
2. Соціогенетичні теорії.
3. Двохфакторні теорії.
4. Культурно-історичний підхід Л. С. Виготського.

Семинарське заняття – 2 год

1. Психогенетика: можливості генетичного контролю психологічних ознак.
2. Соціоетологія як наука про біологічні основи соціальної поведінки.
3. Основні ознаки середовища.
4. Екологічне середовище, його складові та виміри.

Семинарське заняття – 2 год

1. Ортогенетична концепція Х. Вернера.
2. Моделі взаємодії суб'єкта і середовища Дж. Вулвілла.
3. Індивід та його ознаки.
4. Соціальний індивід.

Семинарське заняття – 2 год

1. Особистість та її властивості.
2. Структура індивідуальності (Б.Г.Ананьєв, В.С. Мерлін, Е.О. Голубєва).
3. Поняття інтегральної індивідуальності.
4. Диференційна психофізіологія.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: визначення чинників, що детермінують взаємодію середовища і спадковості, у контексті сучасних наукових теорій; надання критеріїв розмежування понять «індивід», «особистість», «індивідуальність»;

Практичне заняття – 2 год

Завдання: здійснення діагностики соціально-психологічної адаптації особистості (за методикою К. Роджерса – Р. Даймонда). Визначити чинники, які обумовлюють певний рівень соціально-психологічної адаптованості.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: Скласти психологічний портрет когось із видатних письменників за враженнями від його творчості, за його біографією. Знайдіть причини розбіжностей у висновках, отриманих із застосуванням методу аналізу продуктів творчості і біографічного методу.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: Представити опис змістової структури індивідуальності на основі обраної моделі (Б. Г. Ананьєв, В. С. Мерлін і Е. О. Голубєва)

Практичне заняття – 2 год

Завдання: Визначити власний психотип на основі тесту МВТІ. На основі аналізу результатів визначити переваги та недоліки типологічного підходу.

Практичне заняття – 4 год

Завдання: Проведення дослідження за методикою ММРІ. Складання індивідуального профілю досліджуваного.

Тема 4. Властивості нервової системи як природна основа індивідуальних розбіжностей

Семінарське заняття – 2 год

1. Структура та класифікація властивостей нервової системи.
2. Властивості нервової системи (за І. П. Павловим, В. Д. Небиліциним).
3. Парціальні та загальні властивості нервової системи (Б. М. Теплов).
4. Сила нервової системи.
5. Рухливість – інертність, лабільність нервових процесів.
6. Баланс нервових процесів.

Семінарське заняття – 2 год

1. Темперамент як властивість індивідуальності.
2. Теорії темпераменту: гуморальні, конституціональні, психологічні.
3. Психосоматичні типи Е. Кречмера, В. Шелдона.

Семінарське заняття – 2 год

1. Основні параметри темпераменту (В. С. Мерлін).
2. Структура темпераменту в теорії В. М. Русалова.
3. Співвідношення темпераменту та характеру.

Семінарське заняття – 2 год

1. Характер та його місце в структурі індивідуальності.
2. Воля як системотвірний компонент характеру.
3. Структура характеру.
4. «Я-концепція», «Я-образ», самооцінка. Саморегуляція та її рівні.
5. Акцентуації характеру та їх розвиток.
6. Види акцентуацій (К. Леонгард, О. Є. Личко).

Практичне заняття – 2 год

Завдання: Проведення дослідження за методикою вивчення основних якостей нервової системи.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: відпрацювання вмінь та навичок встановлення типу темпераменту (порівняння результатів за опитувальниками Я. Стреляу та М. М. Обозова)

Практичне заняття – 2 год

Завдання: відпрацювання вмінь та навичок визначення та аналізу формально-динамічних властивостей індивідуальності (за опитувальником В. М. Русалова)

Практичне заняття – 2 год

Завдання: представити результати дослідження власної Я-концепції (на основі моделі Р. Бернса)

Тема 5. Здібності та обдарованість

Семинарське заняття – 2 год

1. Здібності в структурі індивідуальності.
2. Основні підходи до вивчення здібностей.
3. Загальні та спеціальні здібності.
4. Характеристики здібностей та критерії їх класифікації.

Семинарське заняття – 2 год

1. Структура здібностей.
2. Рівні прояву здібностей.
3. Ізоморфізм здібностей і діяльності.
4. Задатки як психофізіологічна основа здібностей.

Семинарське заняття – 2 год

1. Загальна і спеціальна обдарованість.
2. Типи обдарованості. Інтелектуальні здібності та їх типи: конвергентні, комбінаторні, дивергентні.
3. Креативність та її критерії.
4. Талант. Геніальність.

Семінарське заняття – 2 год

1. Джерела варіативності інтелекту.
2. Феноменологія інтелекту.
3. Соціальні чинники розвитку інтелекту дитини.

Практичне заняття – 2 год

Завдання: відпрацювання вмінь та навичок діагностики особливостей, рівня та структури інтелекту (за опитувальником Р. Кеттелла Culture Fair Intelligence Test, CFIT; тестом Р. Амтхауера);

Практичне заняття – 2 год

Завдання: дослідження творчих здібностей за тестом Терстоуна.

Практичне заняття – 4 год

Завдання: дослідження когнітивних стилів: полезалежність - полenezалежність (тест Г. Віткіна), імпульсивності-рефлексивності.

Тема 6. Гендерні відмінності у диференційній психології

Семінарське заняття – 2 год

1. Стать у структурі індивідуальності.
2. Біологічна стать і психологічна, їх взаємозв'язок.
3. Статеворольова соціалізація.

Семінарське заняття – 2 год

1. Теорії розвитку статевої ідентичності.
2. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.А. Геодакяна.
3. Етологія статі.
4. Нейроандроенетична теорія Л. Елліса.

Семінарське заняття – 2 год

1. Гендерні відмінності в психологічних якостях особистості.
2. Міжстатеві відмінності у пізнавальних процесах.
3. Гендерні аспекти здібностей та обдарованості.

Практичні заняття – 2 год

Завдання: Вивчення поведінкових особливостей у зв'язку з показниками маскуліності – фемінності (за методикою С. Бем);

Практичне заняття – 4 год

Завдання: Представлення результатів власного кореляційного дослідження щодо гендерних аспектів певного явища

5. Завдання для самостійної роботи

Вимоги до організації самостійної роботи студентів та структура навчальних завдань визначаються робочими навчальними програмами дисципліни.

Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка і виконання поточних навчальних завдань, а також самостійне вивчення

окремих питань дисципліни. Самостійна робота передбачає підготовку навчально-наукової доповіді (обсягом 5-7 сторінок друкованого тексту) за однією з запропонованих нижче тем.

1. Прикладне значення виявлення індивідуальних відмінностей особистості.
2. Проблема співвідношення соціального та біологічного у диференційній психології.
3. Аналіз психічних властивостей особистості через призму диференційної психології.
4. Системний підхід у вивченні індивідуальних особливостей людини.
5. Соціокультурний фактор індивідуальності.
6. Гендерні відмінності у диференційній психології.
7. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності.
8. Якості темпераменту як критерій відмінностей.
9. Специфіка виховання дітей з різним типом темпераменту.
10. Характер у структурі індивідуальності.
11. Диференційна когнітологія.
12. Детермінанти міжгрупових відмінностей.
13. Діагностика здібностей за допомогою апаратурних методів.
14. Самосвідомість як диференційно-психологічна характеристика особистості.
15. Стиль особистості як аспект дослідження диференційної психології.
16. Диференційно-психологічний аналіз соціальних груп.

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни передбачають проведення індивідуальної психодіагностики, спрямованої на визначення типологічних та індивідуально-психологічних особливостей особистості студента.

7. Методи навчання та контролю

Методи навчання

Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів у процесі лекційних занять. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу значною мірою залежить від уміння викладача привертати увагу аудиторії, ілюстрованості та доступності інформації, поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач

активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для розмірковування, вирішення проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками є: наявність запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в підкріпленні висловленої думки відповідним прикладом або наочним матеріалом.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

Практичні методи: емпіричні методи психологічного дослідження (спостереження, вимір, бесіда).

Інноваційні методи: метод презентацій, кейс метод.

Навчальна робота під керівництвом викладача – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, опрацювання тестів.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь здобувачів відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль здійснюється через оцінювання усних відповідей студентів щодо навчальних питань, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом:

- проведення експрес-опитувань,
- тестування,
- підготовки доповідей і рефератів,
- написання самостійних контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань слухачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Проміжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичного і практичного матеріалу, що здійснюється протягом семестру шляхом вирішення фабульних та тестових завдань. Рівень практичних навичок оцінюється в процесі моделювання процесу психологічного консультування.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення дисципліни.

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Аудиторна робота (поточне накопичення балів) + Самостійна робота	Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
	Залік	
Теми 1-6 =30 балів + Самостійна робота = 30 балів Всього – 60 балів	40 балів	100 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
85-89	Добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна

Навчальна та робоча навчальна програми, силабус

10. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю

1. Диференційна психологія як наука та навчальна дисципліна.
2. Предмет та завдання диференційної психології.
3. Зародження науки про індивідуальні відмінності.
4. Становлення диференційної психології.
5. Номотетичний та ідіографічний підходи в диференційній психології.
6. Загальні принципи диференційно-психологічного аналізу.
7. Методи диференційної психології.
8. Сфери практичного використання диференційно-психологічних знань.
9. Зв'язок диференційної психології з іншими науками.
10. Поняття спадковості та середовища в диференційній психології.
11. Стереотипи щодо впливу спадковості та середовища.

12. Поняття «організм», «індивід», «особистість», «індивідуальність»: їх співвідношення.
13. Структура індивідуальності за Б. Г. Ананьєвим.
14. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна.
15. Біогенетичні теорії. Генетичні та вроджені задатки.
16. Соціогенетичні та двохфакторні теорії.
17. Вчення про вищі психічні функції (культурно-історичний підхід) Л. С. Виготського.
18. Соціологія як наука про біологічні основи соціальної поведінки.
19. Основні ознаки середовища. Екологічне середовище, його складові та виміри.
20. Поняття темпераменту.
21. Основні властивості темпераменту.
22. Статус темпераменту в структурі індивідуальності.
23. Гуморальні теорії темпераменту.
24. Конституціональні теорії темпераменту.
25. Типологія темпераменту Г. Айзенка.
26. Темперамент і вища нервова діяльність за І. П. Павловим.
27. Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина.
28. Структура формально-динамічних властивостей за В. М. Русаловим.
29. Темперамент та характер: співвідношення та взаємозв'язок.
30. Основні структурні компоненти характеру.
31. Типологічна модель О. Ф. Лазурського.
32. Типологічна модель Е. Фромма.
33. Типологічна модель Е. Шострома.
34. Типологічна модель К. Леонгарда.
35. Типологічна модель О. Є. Лічка.
36. Типологічна модель П. Б. Ганнушкіна.
37. Психологічні типи за К. Г. Юнгом.
38. Концепція особистісних рис (Г. Олпорт, Г. Айзенк).
39. Теорії особистісних факторів (Р. Кеттелл, Модель Великої П'ятірки).
40. Інтра- та інтеріндивідуальний статус особистості.
41. Воля як системотвірний компонент характеру.
42. Структура характеру.
43. «Я-концепція», «Я-образ», самооцінка.
44. Саморегуляція та її рівні.
45. Індивідуальні особливості мотивації.
46. Мотивація досягнень успіху.
47. Індивідуальність виразу прагнення до досягнення цілей.
48. Загальні інтелектуальні здібності.
49. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту.

50. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей.
51. Здібності в структурі індивідуальності.
52. Загальні і спеціальні здібності.
53. Особистісно-діяльнісний підхід до вивчення здібностей.
54. Функціонально-генетичний підхід до вивчення здібностей.
55. Поняття обдарованості, таланту і геніальності.
56. Зв'язок здібностей і обдарованості з нахилами до окремих видів діяльності.
57. Компенсація здібностей і компенсаторні стосунки.
58. Індивідуальні відмінності в спрямованості особистості.
59. Типологічні засади вивчення ціннісних орієнтацій людини.
60. Поняття індивідуального стилю діяльності та його компоненти.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2002. – 468 с.
2. Алахвердова О. А., Волоскова Н. Н., Белых Т. В. Дифференциальная психология: теоретические и прикладные аспекты исследования интегральной индивидуальности. – СПб.: Речь, 2004. – 168 с.
3. Богданов Н. Типология индивидуальности. – М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2004. – 384 с.
4. Гуревич К. М. Дифференциальная психология и психодиагностика. – СПб.: Питер, 2013. – 388 с.
5. Еремина Т. И. Визуальная психодиагностика. – М.: Феникс, 2020. – 234 с.
6. Зиглер Д., Хьелл Л. Теории личности. – СПб.: Питер, 2013. – 608 с.
7. Ильин Е. П. Дифференциальная психология профессиональной деятельности. – СПб.: Питер, 2008. – 432 с.
8. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – СПб.: Питер, 2006. – 544 с.
9. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий. – СПб.: Питер, 2004. – 701 с.
10. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений. – СПб.: Питер, 2013. – 576 с.
11. Максименко С. Д. Диференційна психологія: підруч. – К. : вид-во Видавничий Дім «Слово», 2014. – 220 с.
12. Машков В.Н. Дифференциальная психология человека: учеб. пособ. – СПб.: Питер, 2013. – 290 с.
13. Нартова-Бочавер С. К. Дифференциальная психология: учеб. пособ. – М: Московский психолого-социальный ин-т «Флинта», 2006. – 280 с.

14. Небылицын В. Д. Проблемы психологии индивидуальности. – М.: изд-во МПСИ; Воронеж: изд-во НПО МОДЭК, 2000. – 688 с.

Додаткова

15. Практикум по дифференциальной психодиагностике профессиональной пригодности: учеб. пособ. / под общ. ред. В. А. Бодрова. – М.: ПЕР СЭ, 2020. – 768 с.

16. Психология индивидуальных различий / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.

17. Собчик Л. Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. – СПб.: изд-во «Речь», 2020. – 624 с.

18. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. – Суми: вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 324 с.

19. Хьелл Л. Теории личности. – Изд. 3-е. – СПб.: Питер, 2014. – 608 с.

Ресурси

<http://psyfactor.org/lybr10htm>

<http://psylist.net/index.html>

<http://www.du.edu/psychology/methods/experiments.htm>

<http://www.voppsy.ru/> - Вопросы психологии (журнал)

Розробник РПНД

Оксана РОМАНЕНКО